

רישום ילדים

בדו"ח השנתי לשנת 1998 דיווחנו על מדיניות חדשה של משרד הפנים לרישום ילדים של תושבי ירושלים במעמד זמני לשנה אחת במקום כתושבי קבע. מדיניות זו היוותה מלכודת למשפחות, שכן לא ניתנה להורים כל אינדיקציה לפיה מעמדם של הילדים הוא זמני ויש להאריכו כעבור שנה. מבחינת הרישום בתעודת הזהות, נראה הרישום כרישום רגיל לכל דבר ועניין. בעקבות התערבות המוקד נעצר נוהל זה, וילדים שנרשמו על-פיו במעמד זמני קיבלו תושבות קבע. משרד הפנים גם תלה מודעה בלשכה בה הוא מזמין את מי שרשמו את ילדיהם בתקופה בה נהוגה היתה אותה מדיניות, לבוא ולתקן את הרישום.

הטיפול הפרטני

ההליכים במשרד הפנים, במיוחד בעניין בקשות לאיחוד משפחות ורישום ילדים, ממשיכים להיות מסובכים ומסורבלים. המכשולים הבירוקרטיים העומדים בפני בקשות אלו כמעט שלא מאפשרים לתושבים לקדם את בקשותיהם ללא סיוע מעו"ד או מארגון. קבלת תשובות ממשרד הפנים מחייבת פניות חוזרות ונשנות, והפעלת לחץ על המערכת. המוקד להגנת הפרט המשיך גם השנה לסייע לעשרות משפחות בשלבים שונים של איחוד המשפחה: אם בקבלת רשיונות ביקור לבני משפחה בעלי נתינות זרה, הארכת תוקף הרשיונות, ביטול קנסות על איחור בהארכה, אישור ראשוני של בקשות לאיחוד משפחות, הארכת תוקף אשרות שניתנות לתקופות של שנה אחת במהלך תקופת הבחינה של הבקשות, רישום ילדים וכדומה. כמו כן טיפלנו במקרים של שלילת תושבות ושל חשש לשלילת תושבות. בין המשפחות שהמוקד מטפל בענייניהן קיימים מקרים טרגיים, בהם מוסיפה אטימותן של הרשויות על גורלם המר ממילא של בני-אדם: מקרים בהם שלילת התושבות מסכנת טיפול רפואי במחלות קשות; מקרים בהם אחד מבני הזוג אינו מתפקד; מקרים של משפחות חד-הוריות ועוד. לא פעם הטיפול הפרטני מחייב עבודה מתואמת עם לשכת הרווחה, משרד הפנים, הביטוח הלאומי וגורמים נוספים על מנת לפתור בעיות קונקרטיים שנובעות מהעיכובים במשרד הפנים.

רוחות חדשות? המקרה של מ"ע

מ"ע, ילידת שכס, נשואה לתושב ירושלים וחיה בעיר משנת 1983. לבני הזוג שני ילדים, בני 14 ו-16. הילדים ואביהם מוכרים כתושבי ירושלים. האם היא תושבת הגדה המערבית. בשנת 1986 נשפט האב על פעילות במסגרת הפתח ונשפט למאסר. שחרורו צפוי בנובמבר 2000. משך כל תקופת המאסר חיה מ"ע עם ילדיה בבית משפחת בעלה בירושלים. המוקד טיפל בהגשת בקשה לאיחוד משפחות עבורה למרות היות בעלה בכלא, והשיג עבורה (באמצעות עתירה לבג"צ) רשיון לישיבת ארעי בירושלים. באוקטובר 1999 סורבה הבקשה לאיחוד משפחות עבורה עם בעלה וילדיה "מטעמים בטחוניים". המוקד הגיש ערר לשר הפנים על הסירוב: הלוא מדובר באישה החיה בירושלים שנים, מבלי שהיא עצמה מעורבת בפעילות עוינת. ה"טעמים הבטחוניים" מתייחסים בוודאי לבן-הזוג היושב בכלא, אשר לא מעמדו בישראל עומד על הפרק. הסירוב לבקשה לאיחוד משפחות לאישה אינו נובע, אם כן, מחשש שהיא תסכן את הביטחון, אלא מדובר בענישה כפולה של בן הזוג, המרצה עונשו בכלא, וענישה קולקטיבית של האישה והילדים על מעשיו. שר הפנים נתן שרנסקי השיב לפנייתנו ב-9.12.99 במכתב בחתימתו. הוא כתב, כי משרד הפנים "דואג להעביר בקשות שסורבו לבדיקות חוזרות", אולם לא התערב בסירוב לגופו.

תושבות בגדה המערבית ובעזה

מאז הסכמי אוסלו כמעט בלתי אפשרי לנהל מאבקים עקרוניים בנושא התושבות בשטחים. הנושא, נושא מובהק של זכויות אדם, הפך להיות קלף מיקוח מובהק במו"מ הפוליטי בין ישראל לבין הרשות הפלסטינית. סוגיות כגון רישום של מי שנולד באזור ולא נרשם מסיבה זו או אחרת; חזרתם לאזור של אנשים שאיבדו את תושבותם לאחר שמסמכי הנסיעה שלהם לא הוארכו; או היקף המכסות לאישור בקשות לאיחוד משפחות (המכסה השנתית הנוכחית היא 4000 בקשות) – כל אלו מטופלות בהתאם ללוח הזמנים המדיני ולא בהתחשב בצרכי התושבים או בזכויותיהם.

גם בתנאים אלו מנסה המוקד – בהצלחה – לסייע לתושבי השטחים בענייני מעמדם. הסכמי הבג"צ, שהושגו בשנים עברו לאחר מאמצים אינטנסיביים של המוקד והגשת עתירות בעניין, עודם בתוקף. בני זוג של תושבים, ששהו בשטחים או קיבלו רשיון להיכנס אליהם בתקופה שמ-1989 ועד סוף אוגוסט 1992, זכאים לקבל תעודת זהות פלסטינית מכוח איחוד משפחות, ללא שיהיו ושללא בכפוף למכסה, למעט מקרים של סירוב על רקע בטחוני. המוקד מסייע למשפחות אלו להוכיח את זכאותן ולממשה – למשל, ע"י העברה לרשויות הישראליות של מסמכים המעידים על כניסה לגדה בתקופה הקובעת. (לא פעם מתעלמת הרשות בשלב הראשון מראיות המוכיחות את הזכאות.)